

Młyn w Zawadzie.

MIEJSCOWOŚĆ KAMIENICA POLSKA I OKOLICE. · SOBOTA, 11 LISTOPADA 2017 · 5 MIN

Akta notarialne stanowią istotne źródło dla historii rodzinnej i genealogii. Składają się na nie głównie umowy kupna - sprzedaży, wszelkie transakcje majątkowe (pożyczki, pokwitowania, cesje, umowy dzierżawne), rzadziej plenipotencje, czy uchwały rad rodzinnych. Stosunkowo mało zachowało się testamentów i spisów inwentarzy po zmarłych. Do rzadkości natomiast należą XIX-wieczne testamenty chłopskie.

Testament spisany w obecności notariusza jest zapisem woli testatora, rozporządzeniem i dyspozycją nastawioną na przyszłość. Zawiera informacje o zgromadzonym majątku,

1. długach i sposobie ich spłacenia (zobowiązania wobec osób spoza kręgu testatora), czasem nakazy moralne, napomnienia zgodnego życia, prośby (rzadko groźby), troskę o wychowanie dzieci - wreszcie dyspozycje związane z pogrzebem.

Ponieważ centralną wartością dla ludzi wsi była ziemia, ona stanowiła punkt odniesienia, główny przedmiot spadku. Na drugim planie znajdowały się nieruchomości, dom, zabudowania gospodarcze, zwierzęta (bydło, konie, trzoda), sprzęty, meble, pościel, odzież, bielizna. Głównym spadkobiercą był zazwyczaj najstarszy syn, rzadziej żona, czy wnuk. Jeśli zmarły był osobą samotną, w spisanym przed śmiercią testamencie dysponował majątek rodzeństwu, tudzież bratankom i siostrzeńcom. Sposób rozporządzenia majątkiem był odbiciem panujących w obrębie danej rodziny relacji. Interesujący przykład rozdysponowania majątku po zmarłym zachował się w aktach notariusza Józefa Zborowskiego. Chodzi o spis masy spadkowej po właścicielu młyna w Zawadzie. 8 września 1874 r. właściciel młyna w Zawadzie (wówczas w gminie Bargły) - Marcin Sitek -sporządził akt ostatniej woli spisany przez wójta gminy. Pismo przesłane zostało do prezesa Trybunału Cywilnego w Kaliszu. Testator postanowił, by w osadzie młyńskiej pozostał jego 18-letni syn z pierwszego małżeństwa z Marianną z Wawrzyńczaków - Józef. Spadek po Marcinie składał się z osady młynarskiej, tartaku, zabudowy (dwie stodoły, spichrz, szopa, obora i piwnica murowana) oraz należących do niej gruntów w Zawadzie oraz gruntów w Kamienicy Polskiej. Trzy ćwierci huby w Kamienicy Polskiej Marcin Sitek nabył od Wojciecha Blachnickiego i jego córki Józefy zamężnej za Sewerynem Sapotą, natomiast dział gruntu w Romanowie, pomiędzy gruntami Marcina Neningera

1. Aleksandra Nowickiego, od Fryderyka Bameta w roku 1864.

W listopadzie 1866 r., po śmierci Marianny z Wawrzyńczaków, młynarz Marcin Sitek ożenił się z pochodzącą z Koziegłów Marianną Kubalską. Miał z nią syna Jana Ksawerego Marcelego (trzech imion) oraz dwie córki, Mariannę i Rozalię. W chwili sporządzania ostatniej woli Marianna z Kubalskich była w kolejnej ciąży. Marcin Sitek kupił w Koziegłowach od Franciszka Pollaka 24 zagony („dwa staja długości”) pomiędzy gruntami Ignacego Kubalskiego a Marianny Sitek. Marcin Sitek zmarł 9 października 1874 r. w częstochowskim szpitalu, „gdzie przebywał na kuracji”. W listopadzie t.r. w Sądzie Pokoju w Częstochowie ustanowiona została tzw. rada familijna dla opieki nad nieletnimi dziećmi. Opiekunem Józefa Sitka ustanowiono Jana Myślina, kuratorem ciąży nad mającym się urodzić dzieckiem Marianny z Kubalskich Sitkowej ustanowiono Szymona Sitka, zaś opiekunem przydanym został Jacenty Sitek z Nierady. Do Zawady 22 stycznia 1875 r. przybył częstochowski notariusz Józef Zborowski, by sporządzić inwentarz pozostałości spadkowej po Marcinie Sitku i Mariannie z Wawrzyńczaków. Nieruchomości wycenione zostały na 2455 rubli srebrnych, inwentarz żywy (woły, krowy, byki, ciele, kłacze i maciory) na 210 rubli srebrnych i 80 kopiejek. Spis wozów i narzędzi gospodarskich obejmuje 24 pozycje, są tu m.in. „stempa do robienia kaszy (pęczaku)” wycenione na 60 kopiejek, sześć pługów, sześć drabin, faski do zboża, słomianki do zboża, łańcuchy żelazne, „trzy chomonta stare”, dwa naszelniki stare, koryta, dwa świdry. Wśród sprzętów domowych i kuchennych są m.in.: szafa bejcowana, szafa kredensowa bejcowana oszklona, ławka składana, kufer okuty z zanikiem, szafa bejcowana do sukien, skrzynka duża i łóżko sosnowe. Osobno zostały spisane urządzenia młyńskie i wyposażenie młyna. Taksatorami do oceny pozostałości spadkowej byli Józef Marsik oraz Franciszek Blachnicki - obaj z Kamienicy Polskiej.

Jak potoczyły się losy młynarskiej rodziny Sitków? To już temat na inną opowieść.

Właścicielem młyna został, zgodnie z wolą Marcina Sitka, jego syn Józef, tożsamy zapewne z Sitkiem zwanym „Brodą”, o którym wspominał Andrzej Mąkosza w rozmowie „Korzeni”).

(ak)

Fragment notarialnego inwentarza pozostałości po Marcinie Sitku

Tytuł II Ruchomości - inwentarz żywy

1. Wół mroziaty - 23 Rs [rubli srebrnych]
2. Wół czarny łysy - 23 Rs
3. Krowa gniada łysa - 21 Rs 60 kop.
4. Krowa kwiaciata - 18 Rs 90 kop.
5. Krowa czarna łysa - 18 kop.90

6. Krowa czerwona - 13 Rs 50 kop

ale Marianna oświadczyła, że jest jej własną jako przez nią w dom męża wniesiona i żąda wyłączenia jej ze spisu - opieka domagała się zapisania tej krowy (z powodu sporu nie zapisano)

1. Byk czarny łysy - 8 Rs 10 kop.
2. Jałówka czerwona krasiata - 8 Rs 70 kop.
3. Cielę czarne - 5 Rs 10 kop.
4. Byczek czarny - 5 Rs 10 kop.
5. Klacz bura lat sześć - 30 Rs
6. Klacz siwa lat cztery - 30 Rs
7. Maciora duża - 10 Rs
8. Maciorka mniejsza - 5 Rs
9. Maciorka mała - 4 Rs

(Archiwum Państwowe w Częstochowie, sygn. Not. Zborowski 13, rep. 35)

Nestor Józef Sitek (młynarz). Właściciel młyna na Zawadzie. Lata 30-te. Foto z albumu p. Grzegorza Sitka, p. Alicji Sitek

Źródło: Kwartalnik „Korzenie” nr88, RXXIV, 1/2014